

INSPIRERENDE SPEEL- LEEROMGEVING

DE KLEIKAST

Spel vormt de basis voor de ontwikkeling van het jonge kind. Om kinderen te kunnen laten spelen is een goed ingerichte speel-leeromgeving essentieel. Onze adviseurs delen regelmatig hun ervaringen over de speelleeromgevingen. Deze keer is er aandacht voor een bijzondere constructieve spelplek: de kleikast.

Spel met klei

Het spel met klei is vaak erg geliefd bij kinderen en wij begrijpen helemaal hoe dat komt! Klei is hét perfecte materiaal om te experimenteren en tegelijkertijd te creëren omdat het, mits dit klei is van goede kwaliteit, makkelijk te manipuleren is in verschillende vormen en figuren. In hun spel zijn kinderen graag actief, handelend bezig en het spel met klei geeft hen daarin ook nog eens direct resultaat en volledige controle. Een bijkomend voordeel van klei is dat wanneer een creatie toch niet helemaal uitpakt zoals gedacht, je à la minute weer opnieuw kan beginnen.

Een misvatting, die we vaak tegenkomen in de praktijk, is dat er vaak wordt gedacht dat kleien voornamelijk onder senso-motoriek valt, met daarin dus de focus op het stimuleren van de fijne motoriek. Echter valt het spel met klei grotendeels onder constructiespel. Klei is namelijk in eerste instantie geschikt om driedimensionaal mee te construeren. Natuurlijk kan klei ook wel eens in het platte vlak gebruikt worden maar ons advies is; laat dat eerder uitzondering dan regel zijn zodat je bewust de brede ontwikkelingsgebieden van kinderen blijft stimuleren. Het aanbieden van klei kan een rijk scala van verschillende soorten spel stimuleren, zoals; constructief-, esthetisch- thematisch en fantasiespel. Dit vraagt echter wel om de inzet van de juiste spelmethodiek en spelprovaties.

Opbouw van het spel met klei

Voordat je gelijk de hele groep overhoop gaat halen, moet je eerst weten waarom je dat eigenlijk gaat doen en welke resultaten je wilt gaan behalen. Dus laten we eerst kennis opdoen rondom het spel met klei. Wanneer kinderen aan de slag gaan met klei kun je als professional hun ontwikkeling stimuleren en volgen op velerlei ontwikkelingsdomeinen. Voor het gemak zoemen we met name in op de domeinen spelontwikkeling en de fijne motoriek.

Zoals jullie weten, verloopt de spelontwikkeling bij kinderen in verschillende fases. In grote lijnen loopt het van manipulerend spel via eenvoudig rollenspel naar thematisch rollenspel. Wanneer je het spel van kinderen gericht op dit domein observeert zul je dat in hun interacties met klei ook goed terug zien en gaan herkennen. Om de opbouw in het spel met klei nog beter te kunnen gaan herkennen, verdelen we de ontwikkeling in drie fases. Doorgaans kun je de volgende fases gaan herkennen in je groep:

- Fase 1: De kleuters zullen voornamelijk bezig zijn met het ontdekken van het materiaal en er mee manipuleren. Ze experimenteren veelvuldig met klei zonder hier een concreet doel bij voor ogen te hebben. Ze zullen veel repetitieve handelingen verrichten omdat hun spel zich kenmerkt als leren door te doen. Gaandeweg kan er spontaan fantasiespel ontstaan. De constructies zijn nog eenvoudig mede doordat in deze fase vaak nog vanuit de schouders gekneed wordt. Het kneden van klei is ook nog vermoeiend, waardoor je vaker onderbrekingen zult observeren.
- Fase 2: De kleuters hebben al verscheidene vaardigheden verworven en dat zul je onder andere herkennen aan doelgerichtheid in hun startgedrag. Daarnaast hebben ze een grote behoefte aan esthetisch spel en gaan ze hun creaties achteraf meer en meer van betekenis voorzien. Een opvolgende stap is het benoemen van het resultaat tijdens het proces. Hier is echter wel te zien dat de betekenis nog makkelijk wordt bijgesteld wanneer de creatie toch meer op iets anders is gaan lijken! De constructies worden meer complex en er wordt gekneed vanuit de polsen waardoor geoefend wordt met functie en vaardigheden van de handen en vingers.
- Fase 3: De kleuters maken vooraf al een plan, hebben efficiënt startgedrag en werken hierdoor doelgericht aan hun constructie. Wanneer zij er gedurende het spel achter komen dat zij toch niet over de bijbehorende vaardigheden beschikken die nodig zijn, zijn zij in staat om de doelstelling aan te passen. Hierdoor stopt het spel niet. Het hoogst haalbare doel voor kleuters is het construeren volgens een vooropgesteld plan ten dienste van een hoger speldoel. De constructies zijn complex en kunnen uit meerdere onderdelen bestaan. Soms wordt er al gebruikt gemaakt van verbindingstechnieken.

Basismateriaal

Om tot rijk spel te komen met een hoge betrokkenheid raden we je de volgende materialen aan:

- Werk met klei op (grote) snijplanken. Het afbakenen van de spelplek met de snijplanken zorgt ervoor dat het kind optimaal betrokken is bij zijn eigen werk en een hoge betrokkenheid zorgt voor meer ontwikkeling. De snijplank is ook ideaal om het werk later op een andere plaats te kunnen etaleren. Ik plaats graag een kritische kanttekening bij het gebruik van speciale kleiplacemats. Deze zien er te gek uit maar zorgen er vaak voor dat kinderen blijven construeren op het platte vlak. Bedenk goed wat je doel is bij deze placemats en zorg voor voldoende afwisseling.
- Zorg voor interessante en uitdagende gereedschappen. Denk hierbij aan schaartjes, mesjes, deegrollers, spatels, stokjes, enzovoorts. Biedt deze geordend en uitnodigend aan in verschillende mandjes en bakjes.
- Verdeel een emmer klei over afgesloten bakjes. Laat de kinderen niet uit de grote emmer met klei werken maar geef ieder kind een eigen afgesloten bakje met daarin een nette klomp klei. Dit is een prettigere start van ieders spel en ordentelijker op te ruimen.
- Wees bewust dat er velen soorten klei op de markt zijn. Je hebt veel keuze wat betreft de kleur, hardheid en textuur van de klei. We adviseren in bijna alle gevallen de soft klei varianten.
- Reken, vanuit hygiënisch oogpunt, op het gebruik van één emmer klei per periode en dus 5 à 6 emmers klei per jaar.
- Zelfgemaakte klei is niet lang houdbaar, maar geeft je wel de mogelijkheid om de zintuigen van kinderen nog meer te prikkelen omdat je dan niet alleen nog meer kleuren maar ook geuren aan de klei kunt toevoegen.

Open spel materiaal (loose parts)

Hoe zorg je voor een aantrekkelijke speelplek bij de klei? Openspelmateriaal is daar dé oplossing voor. Laat de fantasie van de kinderen de vrije loop! Een handig hulpmiddel hiervoor is de sorteerbak die je ziet op de afbeelding hiernaast. Door de verschillende materialen is het kind bezig met enorm veel doelen. Alle materialen lokken andere handelingen uit. Het is erg interessant om per kind te observeren met welk materiaal het aan de slag gaat. Dat zegt erg veel over waar hij/zij staat qua ontwikkeling. Door de materialen in de bak te blijven afwisselen blijven de kinderen keer op keer geprikkeld. Ook de afbakening van de hoeveelheid materiaal draagt eraan bij dat jonge kinderen sneller tot spel komen. Voor hen kan een overdaad aan materiaal ervoor zorgen dat ze niet tot betrokken spel komen. Wees je ten alle tijden bewust dat wanneer een kind uit zichzelf bijvoorbeeld een reeks legt of zijn naam maakt met deze materialen het kind laat zien waar in zijn/ haar ontwikkeling het zit. Zodra je overgaat tot het geven van opdrachten bij dit materiaal is het voor het kind geen spel meer.

Koken

Wanneer je het spel met klei veel observeert, zul je (h)erkennen dat de meeste kinderen bijna automatisch hetzelfde spel laten zien en dat is; koken. Voeg aan dit favoriete spelidee van kinderen eens een gasfornuis met pannen, een oven, een weegschaal en/of ander keukengerei toe. Er komen zo enorm veel rekenkundige doelen in terug en is automatisch veel aandacht voor begripsvorming van groot en klein, hard en zacht, weinig en veel, lang en kort, dik en dun en ga zo maar door. Ook zijn er veel mogelijkheden om talige (spel) impulsen te geven door de toevoeging van een kook- of prentenboek of thematische woordkaartjes.

Meer weten?

Wil je vrijblijvend meer weten over een sterke speel-leeromgeving op jouw kinderdagverblijf of basisschool? Of wil je ondersteuning bij het op orde brengen van de hoeken op jouw groep? Neem dan vrijblijvend contact op met een van onze adviseurs en informeer of Edux jou of jouw team kan ondersteunen.